

Column "Kijken naar kinderen" (februari 2014)

"Boeken met kant en klare formules hebben het waarnemingsvermogen doen afnemen en de geest lui gemaakt. Als men zich in het leven laat leiden door andermans ervaring, onderzoek en opvattingen, dan verliest men zozeer het vertrouwen in zichzelf, dat men niet eens meer zelf wil waarnemen". (UIT, J. Korczak, Hoe houd je van een kind dl. 1 nr. 17)

Het verschil tussen mens en dier is (althans volgens de mens) dat wij beschikken over taal en dat dieren zich slechts bedienen van wat primitieve geluiden. Hun communicatie mogelijkheden zouden beperkter zijn dan die van de mens. Toen ik laatst enkele merels met elkaar hoorde zingen, was ik er niet meer zo zeker van dat wij meer mogelijkheden hebben dan die beestjes. En wanneer je bij een mierenhoop kijkt, vraag je je toch ook wel eens af hoe die dieren met elkaar communiceren. Het krioelt door elkaar, het lijkt een ongeordend zootje, maar toch slagen zij er in een grandioos bouwwerk te creëren, een hele economie draaiende te houden en een complexe samenleving op te bouwen. Allemaal 'zonder' taal?

Blijkbaar is er veel meer dan de taal van woorden, begrippen, concepten en definities. Hebben wij dat andere in de loop van de evolutie verloren? Nu bedienen wij ons slechts van woorden die al in de eerste levensjaren geleerd worden. Als je vanaf dat begin over minder woorden beschikt dan anderen, dan heb (ben?) je een probleem: je krijgt een taalachterstand en dat wordt een achterstand op allerlei andere terreinen.

De mens beschikt ook over die andere mogelijkheden: niet slechts de taal van de tong, maar de taal van het hele lichaam. Omdat wij denken dat we het met woorden wel kunnen redden, doen we bijna niets met lichaamstaal en hebben we afgeleerd om die te lezen.

Toch blijkt lichaamstaal ook bij mensen veel belangrijker te zijn dan "gewone" taal. Uit onderzoek blijkt, dat ons lichaam talloze signalen heeft uitgezonden voordat we het onder woorden kunnen brengen. Meer dan 80% van onze communicatie is non-verbaal. Helaas doen we er zo weinig mee. Onze intuïtie komt ons nog wel eens te hulp: "het voelt goed, of juist niet", maar het wordt snel afgeleerd om daar op te vertrouwen.

Ook op school en in de kinderopvang doen we daar meestal niks mee. We letten slechts op hun woordenschat, hun mondelinge of schriftelijke taalgebruik. Alle toetsen zijn daar op gebaseerd! Dus als je op dat terrein wat minder mogelijkheden hebt, zul je al snel uitvallen en zorgleerling worden. De meeste leerkrachten geloven in de uitslag van toetsen die op 'taal' zijn gebaseerd. Zij durven nauwelijks te vertrouwen op wat ze intuïtief zelf zouden kunnen waarnemen, als zij geleerd hadden gebruik te maken van die andere 80%. . Misschien moeten wij echt naar kinderen kijken en leren om die andere taal te verstaan. Wij zullen dan onze eigen intuïtie moeten ontwikkelen en daarom stel ik voor dat "Kijken naar Kinderen" ("Intuïtief Observeren") een vak wordt op iedere pedagogische opleiding. En alle zittende leraren moeten die cursus opnemen in hun POP (arie de bruin)

Column: Verlegen april 2014

"Er zijn kinderen die niet al te veel last hebben van eenzaamheid en die al evenmin snakken naar een actief leven. Deze stille kinderen (die door andere moeders ten voorbeeld worden gesteld) "hoor je niet in huis". Ze vervelen zich niet, houden zichzelf bezig, beginnen te spelen als hun dat gezegd wordt en houden er gehoorzaam weer mee op als hun dat gevraagd wordt." (UIT: J. Korczak, Hoe houd je van een kind)

Pas ontmoette ik een oud-leerling van de basisschool. Zij vertelde dat ze afgestudeerd was in Delft en een goede baan had bij een groot bedrijf. Ik herinner me nog hoe zij als (allochtone) leerling in groep 4 kwam: stil, schuchter, een kind waar de leerkrachten geen hoogte van kregen en geen hoge verwachtingen van hadden. Zij zei weinig en de enkele keer dat zij dat wel deed sprak zij hooguit in zinnestjes van twee of drie woorden. Zij deed wel goed mee, tenminste voor zover je dat in kon schatten: zij keek helder uit haar bruine ogen. Maar zou ze het nou begrijpen wat er allemaal in de klas uitgelegd werd?

Na een half jaar maakte haar juffrouw zich wel zorgen. "Gaat het niet goed dan?", vroeg ik. "Ja, nee... ik weet het niet... maar ze praat nog steeds zo weinig". Gelukkig werden er in die tijd nog geen standaardtoetsen op dit soort gevallen losgelaten, want aan de gemiddelde norm voldeed zij zeker niet.

Vlak voor de grote vakantie namen alle kinderen afscheid van de juf. Sommigen riepen "Doei", of "fijne vakantie, juf" of "Nou, dag hoor ". Zij bleef achter in het lokaal. "Moet jij niet weg, Sanja?" vroeg de juf. Sanja kwam schuchter naar de juffrouw en zei: "Dank u wel juffrouw voor de jaar. U heeft veel geleerd mij. Nu ik weet Nederlandse taal en ik vind jammer dat het nu weg gaat." Haar eerste volzin!

Na de vakantie was er een andere Sanja: nog steeds een meisje dat de kat uit de boom keek, een beetje verlegen, maar ze sprak! Ze gaf antwoorden op vragen, ze gebruikte vaak betere volzinnen dan menig autochtone leerling.

Sommige leerkrachten hadden er nog steeds moeite mee dat Sanja weinig sprak. "Ze is zo stil en verlegen" "Ze moet leren zich beter te uiten" kwam er in haar dossier te staan. Maar ja, voor de rest ging het prima en haar CITO-eindtoets was boven verwachting. Toch werd het definitieve advies flink afgezwakt: "eerst maar eens mavo proberen want ze is zo stil en verlegen, het is de vraag of ze het 'sociaal en emotioneel wel aan zal kunnen'!"

Ooit las ik ergens dat 'verlegenheid' met intelligentie te maken zou kunnen hebben. Kinderen die verlegen zijn, reageren niet direct op allerlei prikkels maar laten die eerst op zich inwerken; ordenen, structureren en maken dan keuzes. Vervolgens stemmen zij hun gedrag daar op af. Dit in tegenstelling tot de open, assertieve kinderen die direct reageren en impulsief te werk gaan. Terwijl de gemiddelde leerkracht allerlei pogingen doet om die stille kinderen uit hun schulp te laten kruipen, assertief te maken en het actieve taalgebruik te stimuleren, zou het wel eens kunnen zijn dat juist deze kinderen beter tot hun recht komen als zij "verlegen" mogen zijn!

Maar de toets meet 'hoe ver je al bent'. En als jij verlegen bent en besloten hebt voorlopig weinig te zeggen en eerst maar eens uitvoerig aan je passieve woordenschat te

werken, dan zal de kans groot zijn dat je bij de categorie "zorgleerling" zal worden ingedeeld. Voor je het weet krijg je een apart programma waarin de self fulfilling prophecy van jouw achterstand bevestigd gaat worden.

Gelukkig dat allochtone Sanja, ondanks alle formats waar zij niet in paste, toch haar eigen (om)weg is gegaan. Haar stralende donkerbruine ogen spreken boekdelen.

Column: Verdraaid gemakkelijk

juni 2014

Het is verdraaid gemakkelijk om opvoeder te wezen,
je hoeft tenminste nooit voor strafregels te vrezen,
dan mag je altijd zelf weten wat je wil of doet
en zelf bepalen of iets fout is of misschien juist goed!

Maar als je nog een kind bent en je doet je eigen zin,
dan ben je een vervelend kreng voor de verandering.

De juffrouw heeft een makkie want zij drinkt rustig thee
gewoon met een gebakje, daar zit ze echt niet mee.
Als iedereen aan 't werk is, doet zij net of ze gek is
en wat zij ons verbiedt, dat doet zij zelf niet!

Maar als je nog een kind bent...

M'n vader heeft een makkie die gaat z'n eigen gang,
en is hij kwaad dan plakt ie mij achter het behang.
En daarna doet hij dan gewoon wat hij mij kwalijk nam,
bijvoorbeeld dubbeldik beleg op een witte boterham.

Maar als je nog een kind bent....

De meester en m'n moeder, 't liefst houden ze me klein,
dat noemen ze opvoeden, volwassen als ze zijn.
Dat doen ze voor je bestwil, maar dat slaat nergens op
het is gewoon gemakzucht, daar hou ik het maar op.

Dus... als je nog een kind bent, doe dan je eigen zin
zo nu en dan een lekker kreng voor de verandering!

Opvoeden.... nou laten ze het voorlopig, maar bij voeden houden.....

Een tekst uit: Arie de Bruin, Lieverdjes, 2014
ISBN 9-789-40211-1231

Column: Bezieling oktober 2014

Soms lijkt het
of alles vanzelf gaat
en je weet niet hoe je dat doet

dan lijk je wel
op een succesapparaat
met een grote pluim op je hoed

dan gaat alles gemakkelijk
en het loopt als een trein
omdat je echt kan leven en helemaal jezelf mag zijn.

Soms lijkt het
alsof je alles kan snappen
dat is een fantastisch gevoel

totdat...
de juffrouw komt kijken
dan is het foute boel

dan vindt ze een klein foutje
en zegt er iets van
dan wil zij 't nog beter, 't onderste uit de kan.

Nou, dan heb je er geen zin meer in
dan loopt het vast,
en gaat dat fijne gevoel weer in de kast!

(arie de bruin)

“Bezieling: wanneer iets dat moeilijk is ineens heel gemakkelijk gaat. Dan is het ontzettend lekker om te tekenen of te schrijven. Alles lukt dan en je weet niet hoe je dat allemaal doet.

Ik denk dat kinderen heel wat keren dingen doen in een vlaag van bezieling, maar dat ze daarin te vaak gestoord worden.”

uit: J. Korczak, Als ik weer klein ben.

Bijlage: december 2014

Die Janusz Korczak
heeft kinderrecht bedacht
heel erg fijn

hij was een goed mens
hij hielp heel veel kinderen
dat was dus heel aardig
hij heeft kinderrechten bedacht
dat is erg fijn
echt voor ieder kind

houd van kinderen
dat is fijn voor ieder kind
dat hij om je geeft

Hoi, ik ben Robin
ik hou heel erg van turnen nu zeg ik doei, doei... !!

Het weeshuis van Korczak achter de muur van het ghetto.
(tekening en gedicht van Robin Nieken, groep 6a Nassauschool, Groningen. Kinderen hebben met juffrouw Leonie gewerkt over Korczak en de rechten van het kind)